

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Pedro Iriarte

*Abaurregaina,
Nafarroa
(1937)*

Aurkibidea

Biografia

Laboraria eta abeltzaina. Basoan ere lan egindakoa da gaztetan Iratiko oihanean. Gaztetan euskaraz egiten zuten Abaurregainean. Oraindik ere egiten dute apur bat. Erro, Auritze eta Jaurrietakoekin, berriz sekula ez omen du egin. Zuberoako euskara berearen oso antzekoa iruditzen zaio, Zaraitzuko, berriz, ezberdina. Bizkaian egona da inoiz, eta ez zien deus ulertzen bizkaitarrei. Gipuzkoarrei, berriz, gehixeago.

Zintak

ABA-001

- **Proiektua:** Alex Artzelus Mujika
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artzelus, Alex
- **Data:** 2009-08-10
- **Iraupena:** 34 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Elexpuru, Juan Martin
- **Transkribatzailea(k):** Pulido, Alejandro

Pasarteak

1. Soroko lanak: garia eta gari-jotzea

- **Erref:** ABA-001/005
- **Iraupena:** 0:03:21. **Hasi:** 00:04:32. **Bukatu:** 00:07:53
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

<p>Gaztetan Julia soroan lanean aritzen zen. Gizonezkoak hartzen dio hitza. Gari-lanak azaltzen ditu.</p>

Transkripzioa

- Ibiltzen ziñien soroan eta lanean?

-(Emaztea): bai,bai, lanean “¡hombre, ya lo creo!”, alorrean.

- Zenbat lan?

-(E): bua, pues, guziekin.

- Pataka xorran.

- Astoen gisa.

- Pataka jaiotzen zirelarik, pues aitzurrekin, belarra kentzen, gori da xorratzea.

- Xorratzen?

- Bai ta, guzietan! Gero, orduan, garia, pues, esto, moztzen ze tailuekin. Esto, badakizu zer den tailua?

- Ez.

- Pues, zera, "guadaña".

- A, "guadaña"? Guk sega erraten degu, tailua ziek?

- Guk tailua gen. Ta tailuekin, esto, moztzen ze garia gen, eta gero faten zire pues emaztekiak biltzen, esto, aurbenak. Aurbenak zira, pues, esto, nola erraten da euskaraz?

-(E):Taila-maila!

- Taila-maila, gori.

-(E):Taila-maila.

- Ta gori, gori zer da, taila-maila?

-(E):Gori da, pues, garia, garia biltzen ze...

- Taila-maila da, tailuekin moztzen delarik, baratzen delarik, moztzen... gori, gori da taila-maila.

- Taila-maila?

- Bai. Tailuekin, bueno, esto, moztzen baita, gero goardatzen da, pues, moztu bezala erortzen da garia, edo belarra, ta gori deitzen dugu lehen, esto, deitzen ginue taila-maila.

- Taila-maila.

-Erronkan taila, gero, esto, tailaria faten ze moztuz ta moztuz... eta baratzen ze pues erronka bat, "una fila" erraten ze bezala.

- Bai, erronka bat.

- Ta gero emaztekiak faten zire eskuz biltzen.

- Eskuz biltzen dena.

- Eta eskuz biltzen, pues gori da, zerak, maxkilak, ta ger ... erronkan, zuzen-zuzen erronkan. Gariak, esto, gari-buruak, bata bertzin, esto, beira.

- A, bai?

- Ya,ya,ya,ya. Ulertzen dizugu.

- Polliki baratzen zire, bai.

- Eta gero errotara horrekin guziekin?

-(E): gero gorrekin trilladorara, bueno, lehenik, hona " en la era, ¿cómo, cómo se dice?"

- Hori da, hori da, guretzako "gari jotia".

-(E): Bai.

- Larreina.

-(E): pues geen "larreina".

- Larreina, bai, bai, bai.

- Larreina, gen larreina.

- Larreina.

-(E): Utzi larreinian gura eta gero, pues, zamari batzurekin...

- Baina guk ez dugu...

-(E): Geinean ibili...

- Guk ez dugu [hori zertu. Gu guti, gori ez dugu...

-(E): Baina lehen hala zuan.

- A, lehen, aita ta ame bai, aita ta amak...

-(E): Klaro.

- Pues garia ta ekartzen dutela larrainera eta... Bihorrekin edo zamariekin, pues aultzia larrein inguruan...

- Bai.

- Pues, esto, gariak, gari-buruak, ya, agotzen...

- Aletu? Hori da.

-(E): Klaro.

- Pues agotzean baratzen zena.

- Aletu esaten dezue?

-(E): agotza kendu...

- Agotza pikatzen ze...

-(E): ai ama!

- Estrasiakin, estrasiak, guk estrasiak, esto, "los trillos", hori geen euskaraz estrasiak.

- Bai.

- Eta pikatzen ze agotza eta gero arrastelu batzurekin, pues, kenduz, kenduz goitiri-goitiri baratzen ze xehe-xehena, garia baratzen ze, agotz, agotz xehe-xehe gorrekin. Ta gori...

- Agotza zeri deitzen dakoze?

- "La paja."

- A, agotza.

- Lastua.

- Agotza.

- Guk lastua.

-(E): lastua.

- Guk... bueno, guk lastoa ere..., baina guk kasik agotza.

-Bai.

- Agotza?

- Bai, beti agotza. Ta agotza sartzen ze, pues, esto, sabean, sabean ta gero, pues, aziendendako.

2. Gari garbitzea

- **Erref:** ABA-001/007
- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 00:08:20. **Bukatu:** 00:09:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

<p>Garia jo eta gero nola garbitzen zen.</p>

Transkripzioa

- Eta gero, pues, esto [...], zertzen ze, montioa ta guzia larrein erdi-erdian...
- (Emaztea): "pásale".
- Biltzen ze gari guzia...
- Aditzen da, aditzen da.
- (E): a, aditzen da.
- Eta gero pues abentadorekin. Abentadorarekin eskuz emanez, ez zire, botatu, esto, goitirik... eta haize ematen dizu abentadorak, pues agotza botatzen zizue alde batra... Eta gero garia etortzen ze antzina.
- Bai.
- Zer batzureki, nola deitzen ze? Nola? Euskaraz nola zire? "Unas cribas eran". Gure euskarak... ez naiz oroitzen. Badakit baina orai ez naiz oroitzen.

3. Gerraosteko arrazionamendua. Errotak

- **Erref:** ABA-001/009
- **Iraupena:** 0:02:38. **Hasi:** 00:09:52. **Bukatu:** 00:12:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Ekonomia eta industria » Industria motak » Armagintza

Laburpena:

<p>Gerraostean ez zuten goserik pasatu. Arto-esnea jaten zuten gosaltzeko. Errotak prezintaturik. Abaurrepera eramaten zuten garia ehotzera. Errepidetik urrun dago eta ez zen arazorik izaten.</p>

Transkripzioa

- Geen ez ginuen pastu, esto, goserik.
- Ez, goserik ez.
- Ez, nola ez, geen?
- Geen, edo, bueno, oroitzen niz, esto, ez beitzize ogia gain... usu ibiltzen, desaiunetako artoa...
- Ya.
- Esnekin arto [...]
- Arto-esnia.
- Bai, arto-esnea, ta nik banekie, ez neuke xan gura "nipadiós".
- A, ez?
- Ez.
- (Emaztea): ez zen goxo gura!
- Kartillak ematen zuzte. Kartilla razionamentua. Razionamentua, garia-ta... gero, geen, pues, garia egiten baitze, larrainetan gori, esto, elekatu dugun bezala, pues, esto, garia baze hona etxetan. Eta errotara ematen ze hona zertzea.
- Bai, irina...
- (E): iotzra, iotzra.
- "Aunque" prezintaturik ere zaude, hona errotak ere prezintatu zituzte.
- A, bai? Eta iotzra zer da? A, iotzra.
- (E): Klaro.
- Kontrabando, gori. Nik aitari, aita behin baino gehio fan da igual hiru edo lauretako egunan edo.

- Bai.

-(E): Goizean.

- Goizean errotara, eta errotazaleak, esto, prezintoa hausten zue, baia ez zire enteratzen esto,

“los de abastos”, nola da?, errate zute bezala. Eta...

- Hori da, hori da, ezkutuan bai.

- Gorrengatik pues...

-(E): “ala, venga, ven aquí”. Ala, atrás!

- Pues, geen ez ze pasten goseik. Irina ba ze, ba ze, juxto-juxto, baia. Ez zeike io gala fan trankil-trankil hona errotara ta ez, ez, pues, esto kontrabando bezala, ez. Kostala orduan, zakuak bazire gora, esto, zer batzu zire, kostalak, gola ia deitzen zire geen. Mehar-meharra baia luzeak.

- Bai.

- Eta emeki-emeki, pues gose... Gose ez gine pasten, ez. Baia juxto bai, juxto-juxto bai ibiltzen [gin] ta... Pues gala.

- Nik aditua dut toki batzutan errotari ezartzen zakotela egurrian tak-tak egiten duen gortan goma bat, ta gala ez zela entzuten, ez prezintatzeko ta gola.

- Geen ginue...

- Ez, ez jakitzeko.

- Ez jakiteko errota bazela...

- A bueno.

- Ipini goma bat eta gala ez zuela...

- Ez, geen ez. Aunke ler... ler azantz iten bazue errotak ere, igual zeo zilo batean,

Abaurrepean, gen, herri ... behitiko bentan, zeo errotan eta karreteratik ere aparte zeo, ta gor... gor ez ze... ez zire faten. Fan behar zute errotara zerera [...] errotaragereino.

4. Garia eta ogia

- **Erref:** ABA-001/010
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:12:30. **Bukatu:** 00:14:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Garia

Laburpena:

<p>Jaten zuten arto apurra erosia izaten zen. Gari-irinaz ogia egiten zuten. Gaur ere garia ereiten da, baina ez lehenago beste.</p>

Transkripzioa

- Artoa ere ereiten ziñien?

- Artoa ez; artoa geen, geen... Eroste ze artoa; xateko geen pixka bat... esto xaten zena ze erosia.

Geen artoa ez da...

- Hemen morokilla ez zenuten jaten?

- Ez, ez, ez, ez, ez.

- Morokilla da...

- Artoarekin egiten den...

- ... arto- iriñarekin egindako...

- Bai, torta batzu egiten zire.

- Esneari bota...

- Bai, gori.

- Guk hola, hola...

- Gen, geen etxean...

- Ni berrogeita hamaikan jaiotakoa naiz, e.

- Sukaldean...

- Baserrikoa.

- A...

- Ta han hola jaten giñuen.

- Emaztea: ya, ya.

- Ni hamabi urtera arte dena baserriko bizimodua.

- Ya, ya, ya...

-(E): nik gori abantxu ez dut [...] ta hortaz...

- Eta guk morokilak jaten genuen, goizean eta gauean morokilla esnearekin.

- Gen ez, gen desaiunetako, bueno, hain ogi...

-(E): ogia ,baia...

- Zaharrek edo... zaharrek igual egiten zute gori, baina guk ogia xaten ginue, esto, gazteei...

-(E): Ogia esnearekin.

- Ogia beltza ala zuria?

-(E): zuria, zuria, zuria.

- Ez, esto, franko zuria.

-(E): nik zuria, zuria.

- Geen egiten ze etxean, esto, egiten ze, pasten ze zer batean zedazo batean, bueno, esto, makina bat ze; makina edo nola deitze ze? Tornua.

-(E): tornua.

- Tornua da hemen?

- Tornua ta... Esto, botatzen ze... ze redondoa, ta ba zue hirur, hirur, esto, departamento, ta azkenereko ya xehe-xehea irina franko ongi. Ta gero pues, iten ze, esto, ogia etxean. Etxe guzietan baze labeak.

- Ogi zuria?

- Bai, franko zuria.

- Orai geldirikdira labeak?

- Bua, jode, orai... Desaparezituik daude orai. Orai desapareztu labe guztiak.

- Leku anitzetan kontserbatzen dute ta gorrengatik.

- Gori [...] zenbait herrietan igual bai. Baina geen gauza horik ez da batere ja. Ez, geen ez da batere ez.

- Eta orai garia utzi duzie, eta orai belarra?

- Orai, orai... Ez, esto, garia bada ere. Orai garia, "lo único", pues gori garia aziendendako, piensotako. Piensoetako orai, esto, kosetxadorekin. Etortzen da kosetxadora... ta makinekin. Orai, gori, bua! Gori gen ez da lana. Gori egiten genuen.

- Baina soroan orai jende guti lanean.

-(E): Ai, soroan!

- A, bai, bai. Gutti, gutti, bai. Gori, ezta... ezta erdi ere. Esto, lehenak, lehen... urte gen... Bua, gori... orain "lo más" sei edo zortzi laborari daude ta orduan hogeita hamar baino iago. Aisa bai, igual, esto, berrogei hona laborari baginen geen.

5. Zaldiak eta mandoak

- **Erref:** ABA-001/011
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:14:55. **Bukatu:** 00:15:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

<p>Zamariekin egiten zuten gehienbat soroko lana. Zaldiak dira "osatu" (zikiratu) gabeak, behorak emeak, eta zamariak osatutakoak.</p>

Transkripzioa

- Orduan nola egiten zenuten behiakin, idiekin eta...
- Orduan, niri... niri tokatu zida...
- ... ardiekin?
- Idiekin. Ta idiekin ta behiekin eta gero... Abreak. Esto, mando batzuk.
- Mandoekin?
- Bai.
- Bai, edo zamaria edo mandoak.
- Zamaria zeri erraten dakozie?
- Zaldiari.
- A, zaldiari zamaria.
- Zaldiari.
- (E): " los caballos". " A los caballos".
- Esto, zaldia deitzen dugu... Ez daona osaturik.
- A, ez dagona osaturik.
- Eta zamaria osaturik (irenduta) daona.
- A.
- A, guk ez ditugu desberdintzen goiek.
- Guk ez ditugu desberdintzen.
- Ya, ya, pues bai.
- Behorra ta gero zaldia.
- Behorra zaldia... [...]
- Zaldia bai. Pues, esto, zaldia ze bihorrekin, esto, kubritzen zena. Eta zamaria osaturik zeona.
- Bai.
- A, bai.
- Osaturik zeona. Zamaria deitzen ginue gori. Behar zun izan osaturik.
- Bai.

6. Belarra mozteko makina

- **Erref:** ABA-001/012
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:15:48. **Bukatu:** 00:16:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserrria » Baserriko lanak » Lurra lantzea

Laburpena:

<p>Tailuekin (segarekin) mozten zuten belarra, baina Frantziatik ekarritako makina bat ere ezagutu dute gaztetatik.</p>

Transkripzioa

- Lehenago ere belarra [...] mozten zinuen ta hola?
- Tailuekin orduan. Bai, bueno, tailuekin... Esto, tailuekin zerbeit. Esto, ni... gazte-gazte... bai. Aita ta amek ere idiekin, esto, bazute makina kortatzeko. Idiei, esto, engantxatzen ze, esto, makina bat eta... Esto,

makinak mozten zue belarra.

- A!

- A, ta makina bazinien?

- Bai, bai, bai. Ni ez [...] ezkondurik. Ama... Ama, esto, ene ama gazte ze ere. Frantziatik hona ekartzen omen zute. Ene abueloak ekar zue Frantziatik.

- Orduan bai, Frantzia aitzineratuagoa?, más adelante”?

- Geen Auritz, Auritztik... Esto Auritztik ekartzen zue, bai.

- Bai.

- Pues idiei, esto, engantxatzen ze eta... Pues, esto garekin mozten zute belarra.

7. Aita Iratiko basoan lanean

- **Erref:** ABA-001/013
- **Iraupena:** 0:00:39. **Hasi:** 00:16:38. **Bukatu:** 00:17:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

Aita eta haren anaiak Iratin ibili ziren lanean. Orduan ez zen lan askorik bazterretan eta norabait "brinkatu" (joan) behar.

8. Txerriak jateko, bestelako haragia salzeko

- **Erref:** ABA-001/014
- **Iraupena:** 0:03:21. **Hasi:** 00:17:17. **Bukatu:** 00:20:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:

Bizimodu estua zen. Bizitzeko adina ateratzen zuten. Jaten ere kapritxorik ez. Pare bat txerri hiltzen ziren. Haragitako abereak eta oilaskoak saltzeko izaten ziren. Noizean behin axuriren (arkume) bat hiltzen zuten arren. Orduan ez zen izozkailurik.

9. Kontrabandoa

- **Erref:** ABA-001/015
- **Iraupena:** 0:00:44. **Hasi:** 00:20:38. **Bukatu:** 00:21:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Abaurregainen lehenago kontrabandorik ez. Orbaizetan, Aurizberrin eta laurtan (Eaurta, Jaurrieta), ostera, bai. Azkenaldian zaldi-kontrabandoa dago.

10. Jaurrieta erdaraz, laurta euskaraz

- **Erref:** ABA-001/016
- **Iraupena:** 0:00:53. **Hasi:** 00:21:22. **Bukatu:** 00:22:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Garbi dute Jaurrieta erdaraz dela eta laurta euskaraz.

11. Ariben merkatua

- **Erref:** ABA-001/017
- **Iraupena:** 0:02:45. **Hasi:** 00:22:15. **Bukatu:** 00:25:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

Laburpena:

<p>Hamabostero egiten zen Ariben abere merkatua. Guztiak bizitarako: behiak, idiak eta abar. Aretzea: urtebete azpiko txahala. Bigortzea: urtebete eta piko.</p>

12. Bizkaiko euskara oso ezberdina, Nafarroa Beherekoa berbera

- **Erref:** ABA-001/018
- **Iraupena:** 0:01:02. **Hasi:** 00:25:00. **Bukatu:** 00:26:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:

Duela urte batzuk Bilbon izan zen ganadu-azoka batean. Bizkaitarrei ez zien deus ulertzen. Gipuzkoarrei gehiago. Zuberotarrek, berriz, euskara berbera dute.

13. Zuketa, Xuketa eta hiketa

- **Erref:** ABA-001/019
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:26:02. **Bukatu:** 00:28:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:

<p>Zuketa, xuketan eta hiketan egiten dute bai Zuberoan eta bai Aezkoan. Berorika ez. Apaizari zuketan, pertsona nagusiei bezalaxe. Haurrei xuketan. Hiketan lagun artean. Xuketan nola egiten den azaltzen du.</p>

Transkripzioa

- Pedro: Bai, bai, bai. Eta elekatzen dute /elekatzeute/, guk elekatzen dugu /elekatzeugu/ hirur zeretan, hirur modalidetan: zuketan, xuketan ta hiketan. [Gola] elekatzen dugu gen, eta gor dute berbera!
- Eta berorika ere bai, ez? Apezari eta gola?
- P.: Nola?
- Apezari, apezari ta bertze gisa batetan?
- Julia: Apezari “de usted”.
- P.: Alkateari [...].
- J.: Zuketan. Alkatea da gu bezalakoa, gu bezala. Baia, gero apeza da bertze kategoria bat.
- Maistruari ta, berori ez? Erraten [dakozie]?
- Ez, honek esan du hiru desberdintasun desberdin: hika, bat. Gero, xuketan...
- P.: Zuketan ta xuketan.
- A, ta xuketan?
- P.: Xuketan.
- Hori da berorika.
- P.: Guk gen lehen, haurrei, haurre txikii elekatzen zuten, hiru urte, lau urte, edo sei urte arte igual, edo zortzi urte ere xuketan. Haurrei xuketan. Eta gizonei ya adinetakoak, ya zaharrei, zuketan.
- Hori da gure berorika.
- P.: Gurea da, [gurea ez] zuria. Eta gero, gure gazte, esto, gazten artean hiketan.
- Nik be bai /pebai/, nik be /pe/ hika badakit.
- P.: [...] Orai, orai gure guzia gen galduta dago /galdutago/.
- J.: Orai galdu da guzia. Orai apezari ere, erraten da igual nola bertze bateri.
- Guk ez, guk desberdin erraten ginue.
- P.: Ademas...
- Guk be /gupe/ honek esan dauen hiru desberdintasunak.
- Orai galdrik da, baia...
- P.: Ademas, apezak ere pues ez dakite batere ona euskara. Batere ez dakite.
- J.: Bai, baia erderas ere apezari ez xeok /etxeok/ erraten “de usted”!
- P.: Ez ez, hori ez. Hori hiketan, hiketan hori.
- Hiketan?
- P.: Bai.
- Eta xuketaz oroitzen zra zu? Oroitzen zra xuketa?
- P.: Ni bai! Pues igual nola orai euskaraz hiketan.
- Xardoki deikizu, guti?
- P.: Bai bai! Xuketan? Jobar! Utz xaxu /utzaxu/, har xaxu /hartxaxu/, edo xaxi harata, xaxi honata.
- J.: Hori haurrei, gaztei.
- P.: Haurrei. Ekartxu, ta... Bai bai. Zer in duxu, edo zer in duxu atzo, edo...
- Suabiago pixkat.
- P.: Bai, haurrei pues, ta gori.

14. Euskararen galera prozesua eskualdean

- **Erref:** ABA-001/020
- **Iraupena:** 0:02:53. **Hasi:** 00:28:10. **Bukatu:** 00:31:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Erro eta Auritzeko jendearekin ez du inoiz euskaraz egin. Jaurrieta eta beste zaraitzuarrekin ere oso gutxi, ez baita han ia euskararik egin azken urteetan. Abaurreagainen, berriz, gaztetan beti euskaraz elekatzen zuten.

15. Astearen egun-izenak

- **Erref:** ABA-001/022
- **Iraupena:** 0:00:35. **Hasi:** 00:32:03. **Bukatu:** 00:32:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa

Laburpena:

Astelehena, asteartea, asteazkena, ortzeguna, ortzilarrea, larunbata eta igandea.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-01-20

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com